

Vse kar predstojniki raziskovalnih centrov nujno morajo vedeti o...

odprtem dostopu do raziskovalnih podatkov

Janez Štebe

ADP, Univerza v Ljubljani, 2014

Informacija za ZS IDV, 18. 12. 2014

Zakaj odprti dostop do raziskovalnih podatkov

Možnost ponovitve analiz in preverjanja

Odprta znanost, možnost sodelovanja,
npr. državljanska znanost

Prihranek pri stroških porabe javnega
denarja (če širimo drugo rabo)

Ker so podatki zanimivi za druge
(če niso, potem nima smisla)

Ker financer projekta to od tebe zahteva

O2020 zahteve po odprtem dostopu do podatkov

Na kaj se nanaša?

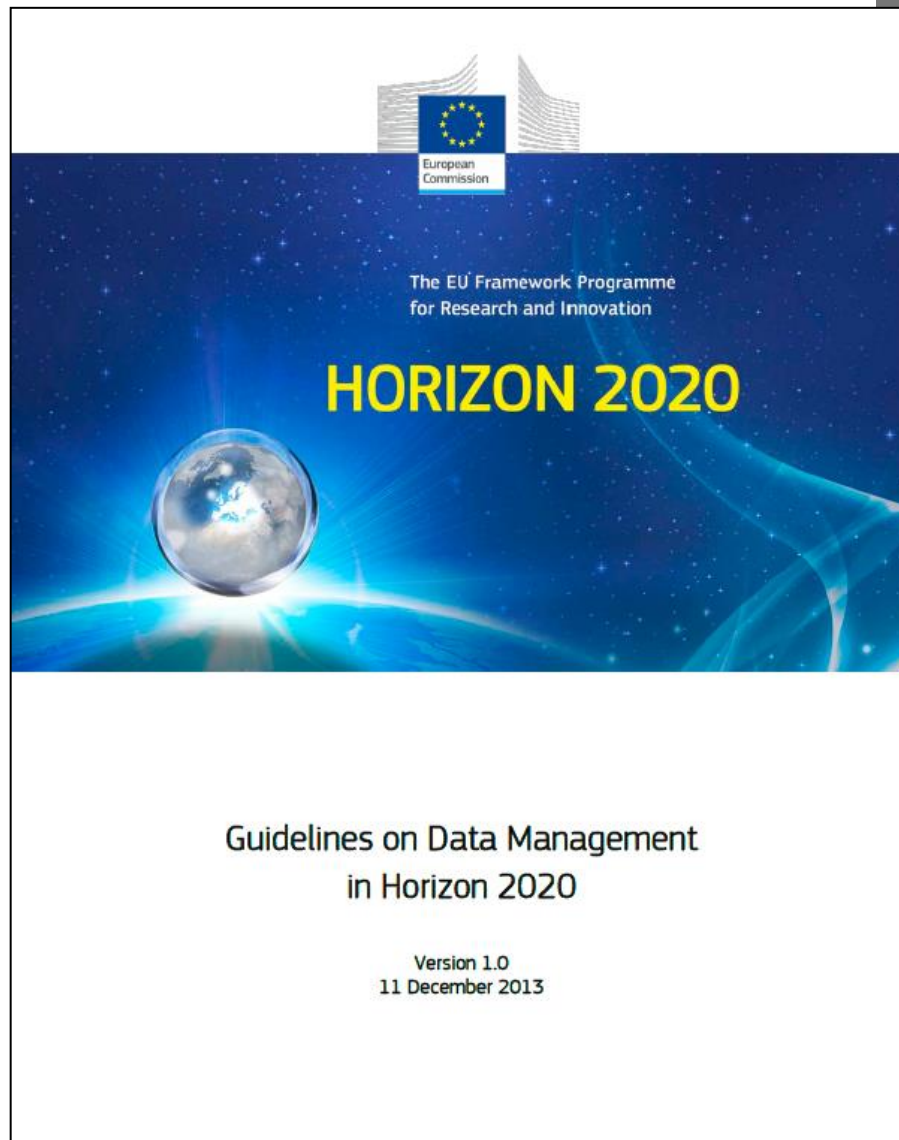
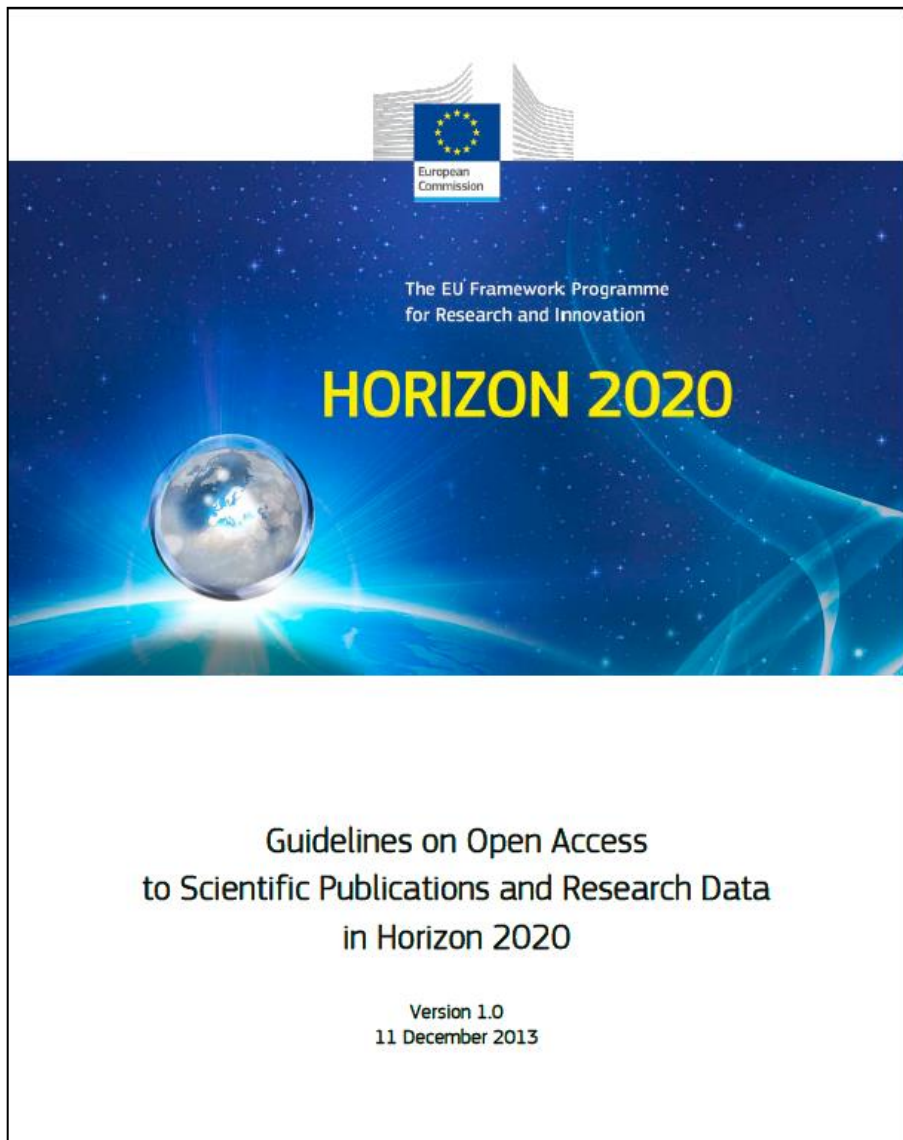
- Raziskovalni podatki, ki spremljajo objavo v članku
- Vsi ostali raziskovalni podatki, vključno s pripadajočimi metapodatki

Kje v prijavi?

- Poglavje o vplivu projekta: razširjanje in uporaba rezultatov.
http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/grants/grant-management/dissemination-of-results_en.htm

Kaj naj vsebuje?

- Nakazana **politika** projekta in konzorcija glede ravnanja s podatki, ustvarjenimi v teku projekta
 - Tip podatkov?
 - Uporabljeni standardi?
 - Kako bodo podatki čim bolj **uporabni in dostopni** za druge za **preverjanje** in **ponovno rabo**? Če ne, zakaj ne?
 - Dolgotrajno **skrbništvo podatkov, digitalno shranjevanje**?

Načrt ravnanja z raziskovalnimi podatki (NRRP)

Angleška kratica: DMP: Data Management Planning

Opisuje „živiljenjski krog“ podatkov

Glavni namen: zagotovilo izročanja po koncu projekta

Po prvih šest mesecev (je eden od izročkov projekta, ki ga je potrebno predvideti v prijavi!!!)

Ponovno osvežiti ob pregledu na polovici

Končno različico podati ob zaključnem pregledu

Na voljo je/bo podpora za ravnanje s podatki

Dodatni stroški povezani z izpolnjevanjem obveznosti so **upravičeni stroški** projekta.

Priporočila za NRRP

Prvo verzijo NRRP **pripraviti v 6 mesecih** po začetku projekta. NRRP **naj vključuje:**

1. Ime (identifikator, referenca)
2. Opis podatkov (tip podatkov, obseg, z namenom ovrednotenja njih uporabnosti, zanimivosti za projekt in za druge)
3. standardi in metapodatki (priporočena uporaba področnih)
4. deljenje podatkov (morebitni pogoji dostopa in izjeme, obdobje embarga, **izbrano mesto dostopa**, npr. podatkovni arhiv);
5. arhiviranje in dolgotrajno digitalno ohranjanje (predviden čas, obseg, stroški)

(Annex 1: Data Management Plan (DMP) template)

(Annex 2: Additional guidance for Data Management Plans)

Področja vključena v Pilot (2014-2015)

Future and Emerging Technologies

Research infrastructures – part e-Infrastructures

Leadership in enabling and industrial technologies – Information and Communication Technologies

Societal Challenge: Secure, Clean and Efficient Energy – part Smart cities and communities

Societal Challenge: Climate Action, Environment, Resource Efficiency and Raw materials – with the exception of topics in the area of raw materials

Societal Challenge: Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective Societies

Science with and for Society

([Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020](#), 2013, str. 10)

Možnosti opt in ali opt out

Odločitev za vključitev

Za projekte z drugih področij je **možna prostovoljna udeležba**.

Prostovoljna udeležba pomeni, da **bodo v pogodbi sprejeli še to obvezo**, da bo financer spremljal tudi to področje in da bodo s tem v zvezi **deležni pomoči**, kot ostali obvezno vključeni v pilot.

ali za izvzem

Popolnoma ali delno: potrebno **utemeljiti** razloge

Upoštevati veljavne člene v prijavi:

Patentna zaščita, avtorska zaščita (Člen 27)

Zaupnost (Člen 36)

Varnost (Člen 37)

Varovanje osebnih podatkov (Člen 39)

Poanta je

Da se predvidi morebitne ovire pri izročanju podatkov v podatkovno središče in da se načrtuje njihovo premagovanje:

- Npr. konzultira kriterije za sprejem podatkov v podatkovno središče
- Zagotovi izpolnjevanje etičnih in zakonskih obveznosti, ob tem pa narediti podatke kar se da dostopne
 - varovanje zasebnosti, toda zagotovilo dostopa
 - avtorske pravice, licence, npr. uporaba Creative Commons Licence (CC-BY ali CC0) (<http://creativecommons.org/licenses/>, <http://creativecommons.org/about/cc0>).
- Zagotovi širšo kakovost in uporabnost podatkov preko ozkih okvirov projekta

Prednosti izročanja podatkov v ADP, vključen v CESSDA

Prevzem podatkov po protokolu (verziranje podatkov, dokumentacija, po potrebi čiščenje in pomoč pri anonimizaciji)

Vrednoteno v bibliografiji, šteje kot [znanstvena objava po merilih ARRS](#).
Kategorija 2.20 podatkovna zbirka... ki ima znanstveno veljavo

Podatki se ob uporabi navajajo v seznamu literature!

Ne le podatki, tudi publikacije bodo naleteli na večji odmev (glej npr. Piwowar HA, Vision TJ. (2013) Data reuse and the open data citation advantage. PeerJ 1:e175 <http://dx.doi.org/10.7717/peerj.175>)

Kaj če ne sodelujemo v O2020?

Nacionalne politike so v pripravi (glej poročilo [Odprti podatki; Načrt za vzpostavitev sistema odprtega dostopa do raziskovalnih podatkov v Sloveniji](#)); zaveza ministrstva in naloga posvečene delovne skupine

Politike ustanov: UL, IDV?

NRRP so vse bolj vključeni tudi v politike univerz po svetu npr.: "Vsi novi predlogi raziskovalnih projektov morajo vsebovati NRRP ali protokole, ki opredeljujejo zbiranje podatkov, ravnanje z njimi, njihovo integriteto, zaupnost, obstojnost, deljenje in objavlanje"

Znanstvene revije: zahtevajo izročanje podatkov in njihovo citiranje (Seznam projekta JoRD: <https://jordproject.wordpress.com/project-data/social-science-journals-that-have-a-research-data-policy/>)

ASR:

Ethics: This requirement includes adhering to ASA's stated policy on data-sharing: "Sociologists make their data available after completion of the project or its major publications, except where proprietary agreements with employers, contractors, or clients preclude such accessibility or when it is impossible to share data and protect the confidentiality of the data or the anonymity of research participants (e.g., raw field notes or detailed information from ethnographic interviews)" (ASA Code of Ethics, 1997).

Etični kodeksi

- Etični kodeks za raziskovalce UL z dne 25. 11. 2014:
 - Zagotovi možnost ponovitve
 - Čim prejšnja objava rezultatov raziskav
- Evropski kodeksa ravnanja za ohranjanje raziskovalne poštenosti (Prevod od jeseni leta 2014 dostopen na ARRS):
 - „...morajo podatkovne prakse ohranjati izvirne podatke in kolegom omogočiti dostop do njih“, če „... želiyo preveriti ponovljivost študije ali dodelati njene izsledke“
 - „... shranjeni in dostopni za daljše obdobje“
 - „... arhivirat in dokumentirati za daljše obdobje“

Nekaj kar je že tako pričakovano da se izvaja

Ni tako težko (NRRP do 2 strani)

Imaš se na koga obrniti, če kaj ne veš (pisarne IDV, Knjižnica, ADP, DCC)

Imaš/pričakuješ več koristi

- Za sebe (čez čas boš imel podatke pri roki)
- Lahko ovrednotiš v stroških
- Odmevnost

Stanje, potrebe IDV:

- Katera področja ravnanja z raziskovanimi podatki so problematična (vodiči glede NRRP, upoštevanje akademskih metodoloških standardov, metapodatki, licence, varovanje zasebnosti, digitalno shranjevanje v času trajanja projekta in po zaključku, etične komisije)? Preprečiti, da so ustvarjalci podatkov prepuščeni sami sebi
- Ponudba raziskovalnih podatkov v ADP (evidentiranje produkcije, določanje obveznosti skozi politiko ustanove, poznavanje prednosti za avtorje)? Cilj - preseči poljubnost pri izročanju podatkov.
- Povpraševanje po podatkih (ovire za večjo izrabo podatkov, spodbujenje rabe)? Cilj - povečati konkurenčnost objav.